

Wyrok z dnia 26 lutego 2008 r.

II UK 166/07

Decyzja Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w sprawie stwierdzenia „ustania rolniczego ubezpieczenia” nie jest wydawana w wyniku wznowienia postępowania w sprawie zakończonej uprzednio wydaniem ostatecznej decyzji o „podleganiu ubezpieczeniu rolniczemu” (art. 3a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie: SN Zbigniew Myszka, SA Jolanta Pietrzak.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 26 lutego 2008 r. sprawy z wniosku Marzeny S. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w S. o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 9 stycznia 2007 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i oddalił apelację wnioskodawczynie.

U z a s a d n i e

Wyrokiem z dnia 9 stycznia 2007 r. [...] Sąd Apelacyjny w Szczecinie zmienił - na skutek apelacji wnioskodawczynie Marzeny S. - wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 czerwca 2006 r. i poprzedzającą go decyzję organu rentowego - Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w S. i orzekł ustanie objęcia wnioskodawczynie ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 24 kwietnia 2006 r., to jest od daty wydania zaskarżonej decyzji, w sprawie o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

W okolicznościach faktycznych ustalono, że od dnia 14 czerwca 2002 r. Marzena S., właścicielka gospodarstwa rolnego o powierzchni 9,18 ha, została objęta

rolniczym ubezpieczeniem społecznym w pełnym zakresie. Decyzja zawierała pouczenie o konieczności złożenia Kasie oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników po podjęciu działalności gospodarczej. W dniu 16 lutego 2006 r. doręczono organowi rentowemu zaświadczenie Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. o wysokości ryczaftu od przychodów wnioskodawczynie ewidencjonowanych za rok 2005. W postępowaniu wyjaśniającym zmierzającym do ustalenia daty podjęcia działalności gospodarczej, wobec oświadczenia wnioskodawczynie, że działalność gospodarczą rozpoczęła z dniem 1 lutego 2005 r., decyzją z dnia 26 kwietnia 2006 r. organ rentowy ustalił, że od dnia 1 kwietnia 2005 r. (od następnego kwartału), nie podlegała ona ubezpieczeniu społecznemu rolników. Odwołanie wnioskodawczynie od tej decyzji Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim oddalił, wskazując że wnioskodawczynie od chwili podjęcia działalności gospodarczej nie złożyła w terminie oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia ani nie udokumentowała opodatkowania tej działalności w formie zryczałtowanego podatku dochodowego, co zgodnie z art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w lutym 2005 r., ustalonym ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873 ze zm.), powoduje ustanie ubezpieczenia społecznego rolników z końcem kwartału, w którym wnioskodawczynie podjęła działalność gospodarczą. Sąd Apelacyjny zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji wskazał, że art. 5a ust. 1 ustawy nie miał w sprawie zastosowania, gdyż wnioskodawczynie podjęła pozarolniczą działalność gospodarczą, nie podlegając ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie co najmniej 3 lata. Przed podjęciem działalności gospodarczej podlegała bowiem ubezpieczeniu rolniczemu jedynie w okresie od 14 czerwca 2002 r. do 1 grudnia 2004 r., tymczasem trzyletnie i nieprzerwane podleganie przez rolnika ubezpieczeniu rolniczemu w pełnym zakresie z mocy ustawy (art. 5a ustawy), musi przypadać bezpośrednio przed podjęciem pozarolniczej działalności gospodarczej. Jednocześnie Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska Sądu pierwszej instancji, że ubezpieczona mogła zostać wstecznie wyłączona z rolniczego ubezpieczenia społecznego - od 1 kwietnia 2005 r., uznając że wyłączenie z ubezpieczenia mogło nastąpić dopiero z dniem wydania decyzji, czyli z dniem 24 kwietnia 2006 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego, jeśli organ rentowy nie wznawia postępowania zakończonego ostateczną decyzją, nie może, w wyniku wszczęcia kolej-

nego postępowania, zmienić ostatecznej decyzji, a stwierdzając ustanie ubezpieczenia od dnia 1 kwietnia 2005 r. organ rentowy tak właśnie uczynił.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik organu rentowego i zarzucając naruszenie prawa materialnego przez „błędą wykładnię art. 36 ust.1 pkt 1 w związku z art. 39 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników polegającą na przyjęciu przez Sąd Apelacyjny, że przepisy te wymagają, by organ rentowy stwierdzając ustanie ubezpieczenia wznawiał postępowanie w sprawie zakończonej uprzednio wydaniem ostatecznej decyzji o podleganiu ubezpieczeniu, oraz art. 5a ust. 3 ustawy poprzez nie przyjęcie bezwarunkowego ustania ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik rozpoczął wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej w razie niezachowania terminów określonych w tym przepisie”, wniósł o jego zmianę i oddalenie odwołania wnioskodawczyni.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania - tak jak w rozpoznawanej sprawie (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny). Okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy nie budzą wątpliwości, sporna pozostaje ich ocena w świetle przepisów prawa materialnego. Pogląd Sądu Apelacyjnego, że wyłączenie wnioskodawczyni z rolniczego ubezpieczenia społecznego mogło nastąpić dopiero z dniem 24 kwietnia 2006 r., czyli z dniem wydania decyzji, nie jest trafny.

Na wstępie i dla porządku, warto zauważyć, że przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników regulujące postępowanie w indywidualnych sprawach z zakresu ubezpieczenia nie zawierają regulacji odnoszącej się do tzw. wznowienia postępowania czy też ponownego postępowania w przypadku stwierdzenia, że prawomocna decyzja w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu była błędna. Zgodnie jednak z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Obowiązujący od 1 stycznia 2003 r. przepis art. 83a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm. -

wprowadzony ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 241, poz. 2074), zawiera regulację dotyczącą ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostały przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które miały wpływ na prawo lub zobowiązanie (ust. 1), a także regulację dotyczącą uchylania, zmiany lub unieważniania ostatecznych decyzji w drodze wznowienia postępowania na zasadach określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego (ust. 2). Powyższe jednak nie dotyczy rozpoznawanej sprawy, nie doszło w niej bowiem do „wznowienia postępowania”, ale do wydania nowej - odnoszącej się do nowych okoliczności - decyzji.

Za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2005 r., II UK 295/04, należy przypomnieć, że zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników określają przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (art. 1), natomiast decyzje w sprawach „podlegania ubezpieczeniu oraz ustania ubezpieczenia” wydaje z urzędu lub na wniosek Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (art. 36 ust. 1 pkt 1 i art. 36 ust. 2 w związku z art. 2 ust. 2 oraz art. 3 tej ustawy). Decyzje takie (jak wszystkie wydawane przez organy rentowe) mają przy tym charakter rozstrzygnięć deklaratoryjnych i są wydawane dla stwierdzenia w konkretnej sytuacji faktycznej, że albo osoba, która dotychczas nie była objęta tym ubezpieczeniem, spełniła określone ustawą wymagania prawne, które uzasadniają „objęcie” jej tym ubezpieczeniem (decyzja o podleganiu temu ubezpieczeniu), albo osoba dotychczas objęta tym ubezpieczeniem, przestała spełniać określone ustawą wymagania prawne, uzasadniające „objęcie” jej tym ubezpieczeniem, co prowadzi do ustania podlegania temu ubezpieczeniu. Oznacza to, że decyzja w sprawie stwierdzenia „ustania ubezpieczenia” nie jest wydawana w wyniku wznowienia postępowania w sprawie zakończonej uprzednio wydaniem ostatecznej decyzji o „podleganiu ubezpieczeniu”, bowiem nie ma ona na celu ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia tej samej sprawy, lecz jest wydawana w wyniku wszczęcia nowego postępowania, w którym organ rentowy stwierdza, że osoba podlegająca dotychczas ubezpieczeniu następnie przestała spełniać wymagania ustawowe konieczne dla dalszego objęcia jej tym ubezpieczeniem, to zaś następuje, wobec treści art. 3a ust.1 ustawy, z końcem kwartału, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie temu ubezpieczeniu.

Podzielając to stanowisko, należało stwierdzić, że wyrok Sądu Okręgowego (jak i poprzedzająca decyzja organu rentowego) o ustaniu podlegania przez wnioskodawczynię ubezpieczeniu społecznemu rolników odpowiada prawu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====